

¿Per què no presten els bancs?

- El finançament del sector privat no va disminuir durant el 2008 ni a Espanya ni a l'eurozona

ALFREDO PASTOR, Professor del IESE

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 16.02.09

S'acostuma a dir que qualsevol problema, per difícil que sembli, té una solució senzilla que, per desgràcia, acostuma a ser falsa. De manera semblant, les situacions incòmodes o angoixants fan sorgir preguntes, d'aparença senzilla, amb una resposta que sembla que amagui la clau de la solució. Aquestes preguntes sovint són falses. I davant una contracció progressiva de la nostra economia a la qual no es veu un final, sembla que hem reduït tot el problema a un, l'escassetat de crèdit, a causa --se sospita, malgrat que no es digui encara obertament-- de la mala voluntat de les entitats financeres. D'aquí sorgeix la pregunta: ¿per què no presten? Vegem ara per què la pregunta és menys encertada del que sembla, i ens cenyirem a la banca espanyola, que viu una situació diferent de la d'altres països.

ABANS DE preguntar per què passa alguna cosa ens hem de preguntar si això efectivament passa: ¿és cert que els bancs no presten? Les (escasses) dades publicades indiquen que no: ni en l'àmbit de l'eurozona ni a Espanya ha disminuït, al llarg del 2008, el volum de finançament al sector privat anotat en els llibres de la banca. Els bancs presten, però ¿presten prou? Per començar a contestar, haurem d'admetre que el volum de crèdit té alguna cosa a veure amb el volum d'activitat, ja que serveix precisament per finançar-la: en el nostre cas, davant la perspectiva d'una contracció de l'economia, el normal és que el volum de

crèdit acabi per disminuir: i això és, segurament, el que ja està passant durant el primer trimestre del 2009.

A més, el finançament al sector privat, que equivalia a tres vegades i mitja el PIB el 2007, s'haurà d'acostar a la mitjana europea, que ronda les dues vegades i mitja. S'hauran de tornar més préstecs dels nous que es generin: és el que es coneix amb la lletja paraula de despallanquejament. Finalment, s'ha d'admetre que el volum de crèdit efectivament concedit és el resultat de l'oferta i també de la demanda. Dit d'una altra manera, si hi ha menys crèdit és perquè se n'ofereix menys, i també perquè se'n demana menys; i no hi ha cap dubte que la demanda s'ha retret: les pitjors expectatives han fet posposar molts nous projectes, tant de consum com d'inversió, abans que el banc els negués el finançament. En alguns casos, les compres es retreuen perquè s'espera que els preus segueixin baixant: és el cas de gran part del sector immobiliari, i possiblement de l'automòbil.

D'acord, però ¿no s'ha retret també l'oferta? Hi ha dues raons perquè això sigui així: en primer lloc, el finançament de la nostra banca és menys abundant del que era fa un any i mig, i menys segura. Si en els balanços de la nostra banca no pesen els actius tòxics, sí que ho fan en els dels nostres prestamistes habituals, els bancs estrangers. També és més car: la pèrdua de qualitat del deute públic espanyol es va traslladant a la resta del nostre passiu. El que fora de l'euro hauria estat una crisi canviària, que hauria obligat a una devaluació, es converteix aquí en un encariment del finançament. La segona raó és que l'aversion al risc de la nostra banca ha crescut. Li passa el mateix que a la resta dels mortals: ningú està còmode avui amb el mateix índex de risc que acceptava fa uns mesos.

En resum: hi deu haver segurament menys crèdit, i gairebé segur que deu ser una mica més car. Però no seria encertat dir que això es deu --o que es deu únicament-- a l'actitud poc constructiva de la banca.

BONA PART del volum de crèdit es dirigeix a un sector, l'immobiliari, amb un valor en euros que ha de disminuir, malgrat que reduir-lo suposa reconèixer pèrdues que, en molts casos, són massa grans per a alguns balanços. D'aquesta manera, en estricta lògica privada, els bancs dediquen els seus recursos a mantenir en vida els seus grans clients. Això té dos efectes perjudicials: fa que activitats amb més bones perspectives que l'immobiliari tinguin més dificultats a l'hora d'accedir al crèdit, i endarrereix l'ajust a la baixa dels preus de la vivenda. Aquesta lògica no es pot trencar amb exhortacions a prestar més, perquè el nivell de risc acceptable és responsabilitat de cada entitat. Sí que es pot canviar mitjançant dos procediments.

Un, el més dramàtic, és recordar que, si bé cada entitat ha de triar el nivell de risc que li convingui, no és menys cert que la funció social de la banca és prestar, i que si no la compleix la banca privada, ho pot fer la pública: la nacionalització, amb venda posterior, no és necessàriament dolenta. L'altre procediment, menys vistós, consisteix a aïllar el problema, venent actius immobiliaris a un fons que s'encarregarà de la seva gestió. El problema de valoració d'aquests actius no seria menyspreable, perquè és el problema de repartir les pèrdues incorregudes pel sector, però sí menys espinós que el que afronta la banca nord-americana, perquè es tracta de crèdits normals. Potser d'aquesta manera es facilitaria el crèdit a la resta de l'economia i un deixaria de fer-se la pregunta que encapçala aquest article.